

Юринець Ю.Л.

доктор юридичних наук, доцент

Лиман А.А.,

*студентка, Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Громадянство відіграє важливу роль в житті людини. Тільки громадяни України мають право брати участь у політичному житті країни. Держава наділяє їх більшим об'ємом прав та обов'язків, ніж біженців, переселенців, іноземців, осіб без громадянства. Важливим напрямком дослідження правового регулювання інституту громадянства є тенденція щодо надання іноземцям громадянства України з подальшим їх працевлаштуванням у владних структурах. Правове регулювання регулює суспільні відносини за допомогою нормативно-правових актів. У такому значенні потрібно говорити й про громадянство України. Безумовно, провідне місце в законодавстві як і у всіх інших інститутах національного законодавства, посідає Конституція України. Конституційні норми, що безпосередньо закріплюють основні принципові положення в галузі громадянства України, містяться в ст. 4, 25, 26, Основного Закону нашої держави. Згідно зі ст. 4 Конституції в Україні існує єдине громадянство. Цей принцип єдиного громадянства конкретизовано в п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України». Стаття 4 Конституції України також передбачає, що підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом. Це відповідає положенню, закріпленому у п. 2 ч. 1 ст. 92 Конституції України, згідно з яким громадянство, правосуб'єктність громадян, статус іноземців та осіб без громадянства визначаються виключно законами України.

Відповідно до ч. 1 ст. 25 Основного Закону держави громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити його. Згідно з ч. 2 ст. 25 Конституції України громадянин України не може бути вигнаний за її межі або виданий іншій державі, оскільки перебуває під виключною юрисдикцією своєї

держави. Положення цієї норми взаємодіє з ч. 2 ст. 33 Конституції України, відповідно до якої громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в державу. Частина 3 ст. 25 Конституції України передбачає, що Україна гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Після Конституції України за градацією в системі законодавства йдуть міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, які згідно зі ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України. Саме в такому відношенні вони мають застосовуватися при регулюванні відносин громадянства.

У разі невідповідності законодавства України правовим приписам таких міжнародних договорів застосуванню підлягають останні. Це закріплено в ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. [10] і в ч. 2 ст. 4 Закону України «Про громадянство України».

Третім за юридичною силою актом законодавства про громадянство України є закон. Основним серед цієї групи джерел інституту громадянства є Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001р. з наступними змінами і доповненнями. Даний Закон визначає правовий зміст громадянства України, підстави і порядок його набуття та припинення, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб. По суті, цей нормативно-правовий акт визначає юридичну цілісність інституту громадянства, а Конституція України слугує нормативною базою формування даного інституту. Також існують закони, які закріплюють правовий статус іноземців та осіб без громадянства.

Одне з основних місць після законів у структурі законодавства про громадянство України посідають укази Президента України. Серед них в галузі громадянства суттєве місце посідають укази, спрямовані на забезпечення реалізації положень Закону України «Про громадянство України». До цієї групи належить Указ Президента України «Питання організації виконання Закону України «Про громадянство України» від 27 березня 2001 р. із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 27 червня 2006 р.

Положення про інші документи, що підтверджують громадянство України, затверджені постановами Кабінету Міністрів України. Вони видаються

на підставі Конституції та законів України. До цієї групи постанов Кабінету Міністрів України зокрема належать такі, що затверджують: 1) Правила оформлення і видачі службою громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб свідоцтва про належність до громадянства України від 14 квітня 2004 р.; 2) Правила оформлення і видачі тимчасового посвідчення громадянина України від 17 липня 2003 р.; 3) Положення про посвідчення особи на повернення в Україну від 25 серпня 2004 р.; 4) Правила оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон і проїзного документа дитини, їх тимчасового затримання та вилучення в редакції від 24 березня 2004р.

У висновку варто зазначити, що різні види нормативно-правових актів, які охоплює законодавство про громадянство України, існують у певній підпорядкованості, утворюють систему. При цьому система законодавства про громадянство України не обмежується Конституцією України, Законом України «Про громадянство України» та міжнародними договорами України. До цієї системи потрібно віднести суміжні Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які видаються Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади. Важливим аспектом правового регулювання інституту громадянства України є здійснення систематизації законодавства у цій сфері. Тут доцільно звернути увагу на інкорпорацію, коли нормативно-правові акти в галузі громадянства можна об'єднати у збірники чи зібрання в певному порядку (хронологічному, алфавітному, системно-предметному) без зміни їхнього змісту.

Тому на сучасному етапі потрібно в першу чергу здійснити хронологічну та систематичну інкорпорацію нормативно-правових актів з питань громадянства України. Це дасть змогу забезпечити послідовність викладення правових норм про громадянство, уникнути їх дублювання та підвищити ефективність застосування на практиці.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
2. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)

3. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
4. Кравченко В. В. Конституційне право України : навч. посіб. / В. В. Кравченко. – 2-е вид., доп. – К. : Атіка, 2002. – 480 с.
5. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Наук. думка : Президент, 2006. – 344 с.
6. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник : пер. з рос. / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с